

# Okruh otázek ke státním závěrečným zkouškám.

Obor: archeologie

Typ studia: magisterský

Specializace: enviromentální archeologie

Absolvent bakalářského studia: archeolog

*Komentář: u státních závěrečných zkoušek magisterského studia archeologie se specializací „enviromentální archeologie“ budou abonentovi zadány jako základní tři z níže uvedených otázek.*

*Student absolvuje tehdy, odpoví-li uspokojivě (tedy nejhůře ve stupni „dobře“) na všechny tři otázky.*

**1/ Teoretické a metodologické základy enviromentální archeologie.** Význam faktu a analýzy. Vztah enviromentální archeologie k procesuální archeologické metodě a k exaktním vědám obecně.

**2/ Struktura enviromentální archeologie, její jednotlivé specializace a jejich vztah k mateřským disciplínám.** Hlavní mezinárodní časopisy; příklady enviromentálně archeologických výzkumů v ČR a zahraničí.

**3/ Krajinná archeologie, její vznik, vývoj a metody.** Britská škola, její hlavní představitelé a hlavní realizované projekty.

**4/ Krajinná archeologie v ČR.** Nedestruktivní archeologie a sledování krajinného rámce. Rozbor metod a výsledků typického českého projektu.

**5/ Klimatické změny, jejich příčiny.** Milankovičkovy cykly, pleistocén a jeho členění. Korelace glaciálů a interglaciálů s lidským osídlením. Paleomagnetismus.

**6/ Geoarcheologie, její metody a zapojení do studia vývoje krajiny.** Geoarcheologické metody sledování vztahu osídlení a klimatu v pleistocénu (studium terestrických sedimentů).

**7/ Historická klimatologie, korelace hlavních etap vývoje společnosti a krátkodobých výkyvů klimatu (cykly solární aktivity).** Příklady vztahu klimatických fluktuací a lidských sídel na území ČR.

**8/ Holocén, jeho členění, hlavní vývojové trendy klimatu a lidské společnosti.** Problematika středověkého klimatického optima a malé doby ledové.

**9/ Akumulace a eroze v krajině.** Klasické a inverzní stratigrafie koluvií. Hlavní příčiny akumulace a erozních procesů. Význam geoarcheologie aluvií.

**10/ Radiokarbonové datování.** Princip, metody kalibrace, korelace s dendrochronologií. Využití radiokarbonového datování v archeologické praxi.

**11/ Tefrochronologie a její využití v archeologii.** Oblasti výskytu tedej v Evropě. Příklady velkých erupcí a vztah k vývoji společnosti.

**12/ Principy termoluminiscence a optiky stimulované luminiscence.** Archeomagnetismus a jeho využití v archeologii.

**13/ Dendrochronologie.** Principy a metody studia. Křivky a regionální standardy ve střední Evropě. Dendrochronologické vlastnosti hlavních druhů dřevin.

**14/ Archeobotanické metody a specifika jejich využití.** Rostlinné makrozbytky a makrozbytky. Komplexní archeobotanická analýza a příklad jejího využití v archeologické praxi.

**15/ Antrakologická a xylotomická analýza.** Metody studia uhlíků a dřev v archeologických objektech a vrstvách. Anatomické struktury a jejich využití pro taxonomickou determinaci.

**16/ Analýza pylu archeologických uloženin.** Diatomární analýzy a její využití. Příklady analýz středověkých objektů. Význam biostratigrafie a entropického impaktu (přehled antropogenních identifikátorů).

**17/ Karpologická analýza trvale zamokřených sedimentů.** Metody separace, ekologické skupiny a jejich interpretace. Konkrétní příklady hlavních typů trvale zamokřených archeobotanických karpologických souborů.

**18/ Karpologická analýza suchých sedimentů.** Metody separace, typické nálezové skupiny a jejich interpretace. Význam prostorové struktury archeobotanických nálezů. Konkrétní příklady nalezišť z území ČR.

**19/ Skupiny organismů jako předmět archeozoologických analýz.** Nejčastěji dochované živočišné tkáně v archeologických situacích. Příklady domestikovaných druhů, které se objevují v archeozoologických souborech na našem území včetně uvedení divokých předků těchto domestikantů a přibližného období importu na naše území.

**20/ Determinace věku a pohlaví zvířat v archeozoologických souborech.** Jakými způsoby a z jakého materiálu lze věk určit. Co nám získaná data o konkrétním souboru sdělují?

**21/ Informační hodnota výsledků archeozoologických šetření (příklady).** Izotopová analýza v archeozoologii (příklady některých stabilních izotopů a oblastí jejich využití).

**22/ Archeozoologická data jako prostředek k rekonstrukci hospodaření a jídelníčku středověkých obyvatel.** Co bývá předmětem analýzy a jaké hlavní ukazatele jsou v osteologických souborech obvykle sledovány. Konkrétní příklady některých zjištění.

**23/ Patologie na zvířecích kostech a zubech a jejich indikační hodnota.** Příklady a interpretace některých patologických zjištění. Význam taxonomických ukazatelů v archeozoologii včetně přehledu některých z nich.

**24/ Antropologické metody výzkumů pohřebišť.** Určování pohlaví, věku a zdravotního stavu. Demografické charakteristiky předvěkých a středověkých populací.

**25/ Archeogenetika lidských populací.** Význam mtDNA a Y-chromozomu. Základní geografie lidských haploskupin.

## Seznam literatury

- M.G.L. Baillie 1982: Tree-Ring Dating and Archaeology. – Croom Helm Ltd., London.
- M.Begon M., Harper, J.L, Townsend, C.R. 1997: Ekologie: Jedinci, populace a společenstva. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc
- J. Beneš, - V. Brůna (eds) 1993: Archeologie a krajinná ekologie. Most (Nadace Projekt Sever).
- J. Beneš – P. Pokorný (eds.) 2008: Bioarcheologie v České republice. České Budějovice – Praha.
- K. Drápela, J. Zach (1995): Dendrometrie (Dendrochronologie). MZLU, Brno.
- J.Evans – T. O'Connor 1999: Environmental Archaeology. Principles and Methods. Sutton.
- M. Gojda 2000: Archeologie krajiny. Vývoj archetypů kulturní krajiny. Praha, Academia.
- P. Goldberg, M. Macphail 2006: Practical and theoretical geoarchaeology.- Blackwell publishing. London
- E. Hajnalová 1999: Archeobotanika pestovaných rostlín. SPU Nitra.
- W.G. Hoskins, 1985 (1955): Making of the English Landscape. London (různá vydání).
- S. Jacomet - A. Kreuz 1999, Archäobotanik. Ulmer, Stuttgart.
- M. Kuna a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie. Academia, Praha.
- M. Kuna (ed.) 2007: Pravěký svět a jeho poznání. Archeologie pravěkých Čech 1. Praha.
- V. Ložek 2007: Zrcadlo minulosti. Česká a slovenská krajina v kvartéru.-Dokořán, Praha.
- M, Veen van der 2001, Crop Husbandry regimes, Sheffield Archaeological Monographs 1992 Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- E. P. Odum 1977: Základy ekologie. Praha. Academia.
- G. Rapp , Ch. L. Hill 2006: Geoarchaeology, the Earth-Science Approach to Archaeological Interpretations.- Yale University Press, 339p., New Haven and London
- J. R. Reitz, et E. Wing, 1999: Zooarchaeology. Cambridge.
- N. Roberts 1998: Holocene, an environmental history.-Blackwell Publishers, 305p., Oxford
- B.K. Roberts 1996: Landscapes of Settlement. Prehistory to the Present. London – New York (Routledge).
- J. Rossignol, – L. Wandsnider (eds.) 1999, Space, Time and Archaeological Landscapes. New York.
- E. Růžicková, M. Růžicka, A. Zeman, J. Kadlec 2003: Kvartérní klastické sedimenty České republiky.- Česká geologická služba, 92p., Praha.

E. Schmid, E. 1972: Atlas of animal bones. Tierknochenatlas. Amsterdam.

M. Stloukal a kol.1999: Antropologie. Příručka pro studium kostry. Národní muzeum. Praha

M. Tomášek 2000: Půdy České republiky.- Český geologický ústav, 67p., Praha

D. Zohary – M. Hofp 1988 nebo mladší vydání: Domestication of Plants in the Old World. Oxford.

Časopisy (znalost článků k diplomové specializaci uchazeče)

- Vegetation History and Archaeobotany
- Environmental Archaeology
- Geoarchaeology
- Archeologické rozhledy